

Ліба Наталія Степанівна,
д.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування та маркетингу,
Мукачівський державний університет
Марценюк Марина Олексіївна,
к. соц.н., старший викладач кафедри психології,
Мукачівський державний університет,
Медвідь Лариса Іванівна,
старший викладач кафедри туризму і географії,
Мукачівський державний університет

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕРВОВО-ПСИХІЧНОЇ СТІЙКОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ГУМАНІТАРНИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Сучасний стан розвитку суспільства, який проходить у складних і суперечливих умовах економічної та соціально-політичної нестабільності, на нашу думку, підвищує вимоги до мобілізації емоційних, когнітивних, поведінкових ресурсів молодшої людини, її постійної готовності до вирішення складних життєвих проблем. Особливої уваги потребує студентська молодь, порушення процесу адаптації якої спотворює її гармонійний особистісний і професійний розвиток, можливість успішної самореалізації, здатність до досягнення всього різноманіття навколишнього світу та культури. За таких умов підвищення адаптивного потенціалу студентства – одне з найважливіших завдань системи освіти і, зокрема, вищих навчальних закладів. Стаття присвячена такому актуальному питанню сучасності як психічна стійкість. **Мета дослідження** – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити психологічний зміст й особливості процесу нервово-психічної стійкості студентів закладу вищої освіти гуманітарних та економічних спеціальностей. Для досягнення поставленої мети авторами використано такі методи і прийоми теорії пізнання як аналіз і синтез, встановлення причинно-наслідкових зв'язків розвитку процесів і явищ, табличний та графічний методи. Психічна стійкість – це властивість особистості, окремими аспектами якої є стійкість, урівноваженість, опірність, які дають змогу особистості протистояти життєвим труднощам, несприятливому тиску обставин, зберігати здоров'я і працездатність у різних випробуваннях. В статті описані результати емпіричного дослідження нервово-психічної стійкості студентської молоді, проведено аналіз отриманих результатів. Виявлено в обох групах наявний високий рівень депресії, що свідчить про існування проблеми депресії у студентському середовищі. У результаті дослідження було з'ясовано, що особливої уваги потребує процес адаптації до навчання студентів вищих навчальних закладів гуманітарного-економічного профілю, зумовлений взаємодією чинників психологічного (когнітивні, емоційні, вольові) та соціально-психологічного (суспільні стереотипи, соціальний статус та роль, соціальна ідентичність тощо) змісту.

Ключові слова: юнацький вік, розвиток, психічна стійкість, навчання, адаптація, сенс життя, психічний стан соціальне оточення, особистісні властивості.

ВСТУП

Постановка проблеми. Актуальність дослідження викликана важливістю підтримки високого рівня психічної стійкості та адаптивності у студентів. Адже наявність такої риси особистості як психічна стійкість дозволяє позитивно подолати ситуації неуспіху в різних сферах життя, що пов'язані з емоційним реагуванням, переосмисленням ситуації та вирішенням об'єктивної проблеми.

Вивчення психічної стійкості особистості є сучасним напрямком психолого-педагогічних наук у зв'язку зі зростанням соціальної та економічної нестабільності, під дією інтенсивних стрес-факторів, які впливають на людину, її життя та ведуть до зниження успішності будь-якого з видів діяльності, формування негативних психічних станів, погіршення рівня загального здоров'я. Особливої уваги потребує вивчення психічної стійкості сучасної молоді, яка зазнаючи впливу стрес-факторів не вміє правильно реагувати на них [1; 3; 4; 5; 7].

Поняття «стійкість» у сучасній науці має багато

значень. У філософії воно розглядається у контексті комплексного уявлення про внутрішній світ людини, мікрокосмос [2].

У зарубіжній психології для характеристики процесів взаємодії суб'єкта та середовища використовують різні терміни, серед яких опірність, витривалість, почуття когерентності, розростання, адаптація, регуляція.

У вітчизняній психології поняття «стійкість» розглядається в таких його проявах, як стійкість уваги, стійкість до перешкод оператора, моральна стійкість особистості, трансситуативна стійкість поведінки особистості, нервово-психічна стійкість, емоційна стійкість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичними основами дослідження стали роботи Ю. О. Александровського, Р. Лазаруса, Г. Сельє, Л. О. Китаєва-Смика, Н. І. Наєнка, Ф. Є. Василюка, В. О. Семиченко та інших.

Проблему визначення нервово-психічної стійкості розглядали: Ю. А. Баранов, В. І. Барко, Ю. Б. Ірхін, М. М. Козяр, С. Ю. Лебедева, І. І. Ліпатов, О. М.

Логачов, В. А. Молотай, О. А. Матеюк, О. М. Охременко, І. В. Платонов, В. А. Пономаренко, І. І. Приходько, В. Ю. Рибніков, О. В. Тимченко, А. І. Черняк та багато інших науковців.

Проблема стресостійкості почала розроблятися у психологічних дослідженнях наприкінці ХХ ст. На сьогодні у працях вітчизняних дослідників (В. А. Бодров, О. А. Кириленко, В. М. Корольчук, В. М. Крайнюк, Г. В. Ложкін, Д. Ю. Морозов, Г. С. Нікіфоров, Ю. А. Баранов, В. І. Барко, Ю. Б. Ірхін, М. М. Козяр, С. Ю. Лебедева, І. І. Ліпатов, О. М. Логачов, В. А. Молотай, О. А. Матеюк, О. М. Охременко, І. В. Платонов, В. А. Пономаренко, І. І. Приходько, В. Ю. Рибніков, О. В. Тимченко, А. І. Черняк), а також зарубіжних (Р. Бенджамін, С. Кобаса, К. Купер, Р. Лазарус, А. Лезонен, Г. Сельє, С. Хобфал та ін.) накопичений багатий матеріал з питань стресу та стресостійкості. Виявлені та описані різні типи поведінки людини залежно від наявності у неї психологічних захисних механізмів і копінг-стратегій, присутніх в тих або інших стресових ситуаціях (Р. Лазарус, О. С. Романова, С. Фолкмен та ін.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити психологічний зміст й особливості процесу нервово-психічної стійкості студентів закладу вищої освіти гуманітарних та економічних спеціальностей.

Для досягнення поставленої мети авторами використано такі методи і прийоми теорії пізнання як аналіз і синтез, встановлення причинно-наслідкових зв'язків розвитку процесів і явищ, табличний та графічний методи. Дослідження було проведено за допомогою комплексу методик, а саме: тест нервово-психічної адаптації (автор І. Н. Гурвіч); методика «Самооцінка психічних станів» (автор Г. Ю. Айзенк); методика «Міні-мульти» (автор Л. І. Кінканнон, адаптація В. П. Зайцева і В. Н. Козюлі); тест визначення смисложиттєвих орієнтацій (автори Дж. Крамб і Л. Махолік, адаптація Д. О. Леонтьєва) [7].

В дослідженні взяли участь студенти другого курсу Мукачівського державного університету спеціальностей «Облік і оподаткування», «Маркетинг», «Практична психологія» та «Англійська філологія». Загальна кількість досліджуваних – 30 осіб.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У відповідності до отриманих результатів методики «*Нервово-психічна адаптація*», можемо сказати, що студенти обох груп відчувають труднощі з адаптацією до їх навколишнього середовища (як в навчальному плані, так і в соціальному житті). Зведені дані з двох груп графічно відображені у діаграмі (рис. 1).

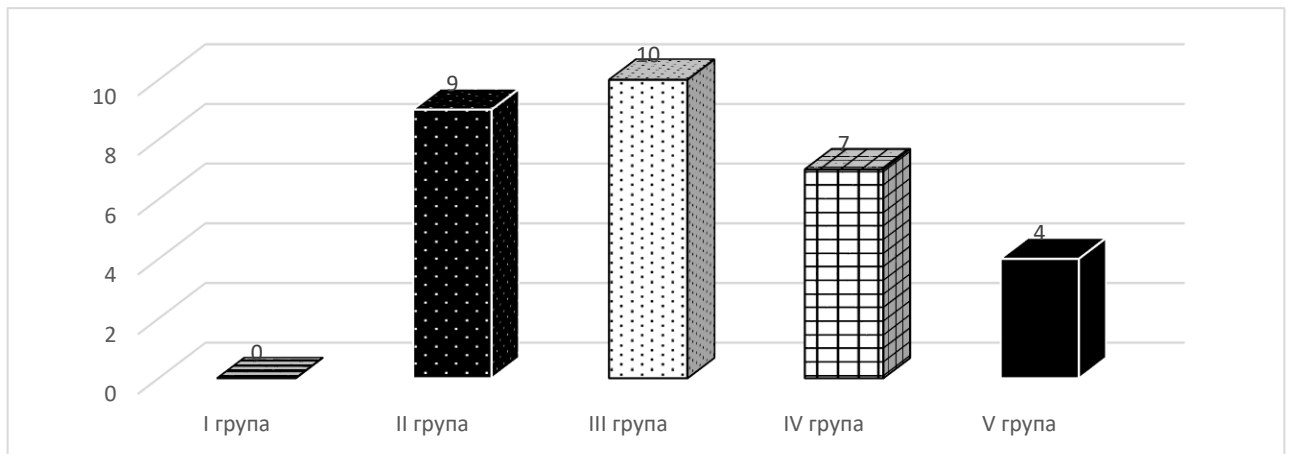

Рис. 1. Результати отримані за методикою «*Нервово-психічна адаптація*»

Джерело: сформовано авторами

Цікавим фактом є те, що з 30 досліджуваних осіб немає жодного з найвищим рівнем адаптації. Це є несприятливим результатом, оскільки на даний момент часу хоча б частина групи повинна почувати себе

повністю комфортно і повністю адаптуватися до умов, з якими вони зіткнулися після сепарації від батьків на початку першого курсу. Отримані дані представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Рівень адаптації студентської молоді		
Рівень адаптованості	Студенти-гуманітарії	Студенти - економісти
Повністю адаптований	-	-
Майже адаптований	20 %	40%
Частково адаптований	40 %	26,7 %
Легка патологія адаптації	26,7 %	20 %
Явна патологія адаптації (Деадаптація)	13,3 %	13,3 %

Джерело: сформовано авторами

Увагу привертає група студентів, у яких діагностується явна патологія адаптації. З якихось

причин вони не змогли пристосуватися до нового стилю життя та діяльності. Вони, однозначно

потребують психологічної допомоги. Психолог зможе через з'ясування глибинних проблем людини окреслити шляхи виходу з даної ситуації. Отримані дані свідчать про те, що процес адаптації відбувається у всіх студентів по-різному, і це, в свою чергу, може відобразитися як на успішності в навчанні, так й на самопочутті молодшої людини.

Наступною в нашому дослідженні була методика Г. Айзенка «Самооцінка психічних станів», яка дала можливість отримати дані по таким параметрах як тривожність, фрустрація, ригідність та агресивність. Аналіз отриманих результатів представлено у таблиці 2.

Таблиця 2

Показники отримані за методикою «Самооцінка психічних станів» Г. Айзенка

Психічний стан	Тривожність		Фрустрація		Ригідність		Агресивність	
	Ст.-гум.	Ст.-облік.	Ст.-гум.	Ст.-облік.	Ст.-гум.	Ст.-облік.	Ст.-гум.	Ст.-облік.
Рівень прояву								
Високий	-	6%	13,3%	33,3%	13,3%	6,7%	13,3%	13,3%
Середній	86,7%	66,7%	46,7%	40%	66,7%	60%	80%	53,3%
Низький	13,3%	26,6%	40%	23,7%	20%	33,3%	6,7%	33,3%

Джерело: сформовано авторами

Здійснивши аналіз отриманих даних можемо зробити ряд висновків. В цілому рівень *тривожності* не викликає занепокоєння, оскільки у переважній більшості студентів вона середнього або низького рівня, що є цілком позитивним результатом. Відомо, що *фрустрованість* – це психічний стан, що виникає в ситуації розчарування, нездійснення якої-небудь значущої для людини мети, потреби та виявляється в гнітючій напрузі, тривожності, відчутті безвихідності і відчаю. По цій шкалі вже спостерігаються респонденти з високим рівнем, що може свідчити про їх напружений психічний стан.

Рівень *ригідності*, що проявляється суб'єктом, обумовлюється взаємодією його особистісних особливостей з характером середовища, включаючи ступінь складності завдання, що стоїть перед ним, його привабливості для нього, наявність небезпеки,

монотонність стимуляції, тощо. Серед наших респондентів рівень ригідності є дещо вищим серед студентів-психологів.

По шкалі *агресивність* лише декільком студентам з кожної групи є характерним високий рівень агресивності, що може проявлятися в поведінці метою якої є спричинення шкоди тим, хто їх що оточує, а також прояв гніву, злості, недружелюбності.

За методикою «Міні мульт», що є скороченим варіантом ММРІ, що складається з 11 шкал, з них 3 – оцінні. Перші 3 оцінні шкали вимірюють щирість досліджуваного, ступінь достовірності результатів тестування і величину корекції, що вноситься надмірною обережністю. Решта 8 шкал є базисними й оцінюють властивості особистості. Отримані результати представлені в таблиці 3.

Таблиця 3

Показники отримані за методикою «Міні мульт»

Шкали/Рівні	Студенти-гуманітарії			Студенти-обліковців		
	високий	середній	низький	високий	середній	низький
Іпохондрії	-	11%	26,7%	-	66,6%	33,3%
Депресії	20%	60%	20%	26,7%	60%	13,3%
Істерії	-	66,6%	33,3%	-	80%	20%
Психопатії	-	53,3%	46,7%	6,7%	73,3%	20%
Параноїдальності	6,7%	73,3%	20%	13,3%	73,3%	13,3%
Психастенії	-	80%	20%	6,7%	80%	13,3%
Шизоїдності	-	80%	20%	6,7%	80%	13,3%
Гіпоманії	6,7%	86,6%	6,7%	13,3%	40%	46,7%

Джерело: укладено авторами

Беручи до уваги отримані результати хочеться відзначити параметр, що характерний для респондентів обох груп та особливо помітний на фоні всіх даних. Мова йде про достатньо високий рівень депресії, відповідно 20% та 26,7%. Ці дані примушують замислитися і глибше проаналізувати причини цього.

Об'єднані дані з методики «СЖО» (в адаптації Д. О. Леонтьєва) для наочності представлені у вигляді гістограми (рис. 2).

В даному тесті виділено п'ять субшкал:

1. Цілі в житті. Бали за цією шкалою

характеризують наявність або відсутність в житті випробуваного цілей у майбутньому, які надають життю осмисленість, спрямованість і тимчасову перспективу.

2. Процес життя, або інтерес і емоційна насиченість життя. Цей показник говорить про те, сприймає чи випробовуваний процес свого життя як цікавий, емоційно насичений і наповнений змістом.

3. Результативність життя, або задоволеність самореалізацією. Бали за цією шкалою відображають оцінку пройденого відрізка життя, відчуття того, наскільки продуктивна і осмислена була прожита її

частина.

4. Локус контролю-Я (Я – хазяїн життя). Високі бали відповідають уявленню про себе як про сильну особистість, яка має достатню свободу вибору, щоб побудувати своє життя відповідно до своїх цілей і уявленнями про його сенс. Низькі бали – невіра в свої сили контролювати події власного життя.

5. Локус контролю-життя, або керованість

життя. При високих балах – переконання в тому, що людині дано контролювати своє життя, вільно приймати рішення і втілювати їх у життя. Низькі бали – фаталізм, переконаність в тому, що життя людини не підвладна свідомому контролю, що свобода вибору ілюзорна і безглуздо що-небудь загадувати на майбутнє.

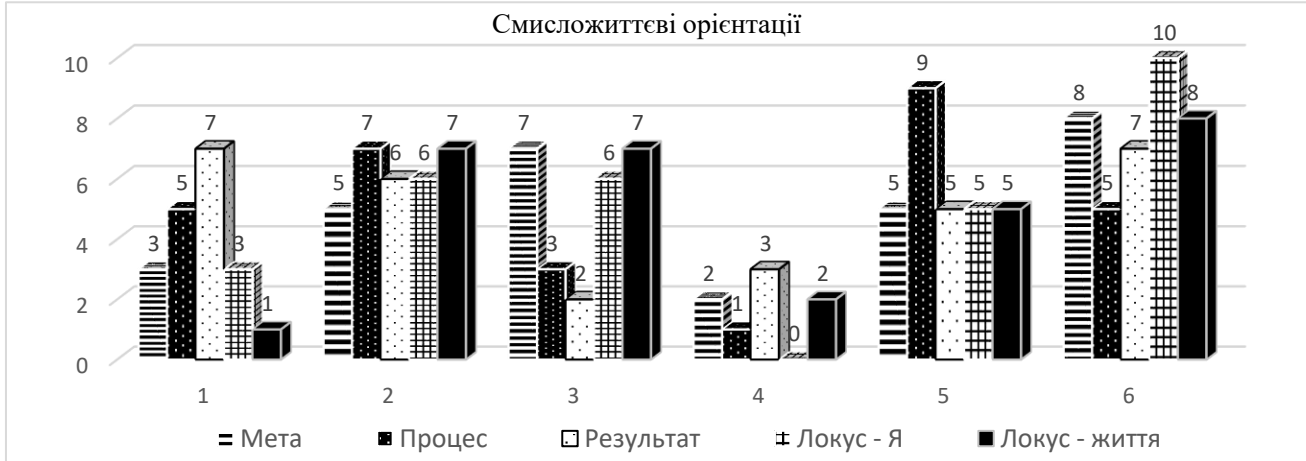

Рис. 2. Результати отримані за методикою «СЖО» Д.О. Леонтєва

Джерело: складено авторами

Результати тесту нами представлені в таблиці 4.

Отримані дані свідчать, що більшість респондентів мають в житті мету і спрямовані на своє майбутнє, вчаться, долають перепони, прагнуть до своїх цілей. Також можна говорити про задоволеність студентства своїм життям, гедоністичну спрямованість, здатність контролювати події власного

життя. Варто відзначити наявність відчуття себе як сильної особи, що володіє свободою, свободою вибору аби побудувати своє життя у відповідності зі своїми цілями і розумінням смислу.

Для визначення зв'язку між шкалами наших методик був здійснений кореляційний аналіз коефіцієнтом R-Пірсона.

Таблиця 4

Узагальнюючі результати методики «СЖО» Д.О. Леонтєва

Рівні Субшкали	Студенти-гуманітарії			Студенти-обліковці		
	Високий	Середній	Низький	Високий	Середній	Низький
Субшкала «Мета»	53,3%	26,7%	20%	46,7%	40%	13,3%
Субшкала «Процес»	33,3%	60%	6,7%	20%	46,7%	33,3%
Субшкала «Результат»	46,7%	33,3%	20%	13,3%	40%	46,7%
Субшкала «Локус-Я»	66,7%	33,3%	-	40%	40%	20%
Субшкала «Локус життя»	53,3%	33,3%	13,3%	46,7%	46,7%	6,7%

Джерело: складено авторами

Проведений нами кореляційний аналіз показав, що значимо корелюють між собою шкали «Депресія» та «Істерія» (R=0,636), «Депресія» та «Психастенія» (R=0,605), «Депресія» та «НПА» (R=0,598), «Істерія» та «Психостенія» (R=0,696), «Істерія» та «Фрустрація» (R=0,577), «Шизоїдність» та «Фрустрація» (R=0,538), «Тривожність» та «Фрустрація» (R=0,499), «Мета» та «Результат» (R=0,567), «Мета» та «Локус-Я» (R=0,567). Як бачимо, у молодих людей, що неадаптовані до навколишнього середовища, часто виникають депресивні риси як от тривожність, боязкість, відчуття невизначеної погрози, дискомфорт; а також характерними є знижений настрій, відгородження від друзів, рідних, зменшення кількості соціальних контактів, невпевненість у собі, що

притаманно для особистості з високим рівнем депресії та психастенії, тривожно-недовірливим типом характеру. Також можна відмітити важко переборну нерішучість, боязкість. Така особистість залежить від думки оточуючих, намагається порівнювати себе з іншими людьми. боїться труднощів, має високий рівень самокритичності, і не є стресостійкою. Для психічного стану студентства характерним тривожність, висока фрустрованість. Одним з проявів фрустрації виступає агресивність, імпульсивність, непередбачуваність (що спричинені ситуаційні відчаю) та відзначається поверховість соціальних зв'язків, що теж можна пояснити симптомами фрустрації, відхід від реальності у внутрішній світ. А чутливість та сенситивність особистості, а також

відчуття внутрішньої напруженості можуть негативно впливати на міжособистісні контакти, схильність до усамітнення (як відомо, самотність є характерною для даного вікового періоду), глибокі внутрішні

переживання, соматизацію, зниження працездатності. Приводимо узагальнені дані кореляційного аналізу у таблиці 5.

Таблиця 5

Результати кореляційного аналізу (за коефіцієнтом R- Пірсона)

Шкала I	Шкала II	R	P
Депресія	Істерія	0,636	0,01
Депресія	Психастенія	0,605	0,01
Депресія	НПА	0,598	0,01
Депресія	Гіпоманія	-0,4	0,05
Істерія	Психастенія	0,696	0,01
Істерія	Процес	-0,576	0,01
Істерія	Фрустрація	0,577	0,01
Психопатія	Фрустрація	0,468	0,01
Психопатія	Процес	-0,463	0,01
Психастенія	Фрустрація	0,476	0,01
Шизоїдність	Психастенія	0,423	0,05
Шизоїдність	Фрустрація	0,538	0,01
Тривожність	Фрустрація	0,499	0,01
Тривожність	Мета	-0,374	0,05
Тривожність	Процес	-0,359	0,05
Тривожність	Результат	-0,450	0,01
Фрустрація	Мета	-0,416	0,05
Фрустрація	Процес	-0,544	0,01
Фрустрація	Результат	-0,492	0,01
Мета	Результат	0,567	0,01
Мета	Локус-Я	0,549	0,01
Процес	Локус-Я	0,443	0,05
Результат	Локус-Я	0,364	0,05

Джерело: складено авторами

Відзначимо, що обернено корелюють між собою шкали «Істерія» та «Процес» ($R = -0,576$), «Фрустрація» та «Процес» ($R = -0,544$), «Фрустрація» та «Результат» ($R = -0,492$), «Тривожність» та «Результат» ($R = -0,450$). Очевидно, що часто-густо причиною виникнення стану фрустрації може бути незадоволеність життєвою ситуацією, і як наслідок, більшість щоденних емоцій стають негативними. Неможливість змінити свою життєву ситуацію призводить до появи відчуття безсилля, тупика. Така ситуація породжує стани фрустрації у людини, лише все усугубляючи. Для студентської молоді важливим є результат роботи та досягнення в діяльності, що відображають оцінку пройденого відрізка життя, відчуття того, наскільки продуктивно і осмислено його прожито. За відсутності продуктивності і задоволеності результатами свого життя, закономірно може виникати тривожність, яка негативно впливає на подальше життя особистості. Тому, молоді люди, що часто бувають незадоволені своїм життям можуть чинити агресивний протест, бунтувати проти наявних соціальних норм, законів, традицій.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

За результатами здійсненого аналізу можемо стверджувати, що більшість шкал обраних нами методик, пов'язані між собою. Цей факт можна

пояснити тим, що всі обрані методики були використані нами для дослідження єдиної проблеми – психічної стійкості особистості. Можемо впевнено стверджувати, що нервово-психічна адаптація певним чином пов'язана з всіма переліченими психічними станами та характеристиками, Однак, ми не можемо сказати, які з них є причиною, а які – наслідком. Відомим є лише те, що вони пов'язані між собою. В подальшій роботі необхідно виявити які стани є первинними, а які – вторинними.

Здійснивши аналіз результатів дослідження, можемо прийти до висновку, що ймовірно, студенти, що приймали участь у дослідженні не отримували якісної психологічної допомоги або необхідної підтримки рідних і друзів під час процесу адаптації до навчання у ЗВО, наслідком чого стало деяке «застрягання» в обох групах, з тенденцією до погіршення ситуації в групі англійських філологів. Причиною відсутності позитивних результатів можуть також бути негаразди в житті, що не є пов'язаними з навчанням, наприклад, конфліктні стосунки з рідними людьми, проблема сепарації від батьків, матеріальні негаразди, невдачі в улюбленій діяльності, тощо.

Проте, в будь-якому випадку, навчання у закладах вищої освіти здійснює великий вплив на життя кожного студента, тому що, займає значну частину всього часу молоді людини і пов'язана з набуттям знань, професії, насичене комунікацією, міжособистісним спілкуванням, тощо. Тому, можемо

впевнено стверджувати, що факт навчання у ЗВО в будь-якому випадку буде впливати на психологічний стан людини.

Для отримання відповіді на питання «Чи відрізняються між собою групи студентів-економістів та студентів-гуманітаріїв нами використано критерій для незалежних вибірок U Манна Уїтні. Статистичний аналіз показав, що різниця між групами є лише за шкалою «Процес» методики СЖО. За всіма іншими

шкалами обраних нами методик була прийнята нульова гіпотеза (тобто різниця між групами відсутня).

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в більш глибокому дослідженні питання депресії та виявлення першопричин високого рівня депресії в молодіжному середовищі. А також наданні психологічних рекомендацій для студентської молоді для попередження виникнення стану депресивних розладів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова, Г. С. Возрастная психология / Г. С. Абрамова. – М.: Академический Проект: Альма Матер, 2005. – 702 с.
2. Арустамова, Э. А. Безопасность жизнедеятельности [Учебник] / Э. А. Арустамова. – К.: Центр учебной литературы, 2009. – 476 с.
3. Бодров, В. А. Профессиональное утомление: Фундаментальные и прикладные проблемы / В. А. Бодров – М.: Институт психологии РАН, 2009. – 760 с.
4. Васильченко, Г. С. Управление стрессом / Г.С. Васильченко. – СПб.: Питер, 2009. – 198 с.
5. Василюк, Ф. Е. Психология переживания. Анализ критических ситуаций / Ф. Е. Василюк. – Москва: Издательство Московского университета. 1984. – 200 с.
6. Ильин, Е. П. Психология индивидуальных различий / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер. – 004. – 701 с.
7. Энциклопедия психодиагностики. Психодиагностика взрослых / Редактор-составитель Д. Я. Райгородский. – Самара: Издательский Дом «Бахрах – М», 2009. – 704 с.

REFERENCES

1. Abramova, G. S. (2005). *Vozrastnaya psihologiya* [Age-related psychology]. Moscow: Akademicheskii Proekt [in Russian].
2. Arustamova, E. A. (2009). *Bezopasnost zhiznedeyatel'nosti* [Life safety]. Kiev: Tsentr uchbovoyoYi IIteraturi [in Ukrainian].
3. Bodrov, V. A. (2009). *Professionalnoe utomlenie: Fundamentalnyie i prikladne problemyi* [Occupational Fatigue: Fundamental and Applied Problems]. Moscow: Institut psihologi RAN [in Russian].
4. Vasilchenko, G. S. (2009). *Upravlenie stressom* [Stress management]. SPb.: Piter [in Russian].
5. Vasilyuk, F. E. (1984). *Psihologiya perezhivaniya. Analiz kriticheskikh situatsiy* [Psychology of experience. Critical situation analysis]. Moscow: Izdatel'stvo Moskovskogo universiteta [in Russian].
6. Ilin, E. P. (2004). *Psihologiya individualnyih razlichiy* [Psychology of individual differences]. SPb.: Piter [in Russian].
7. Raygorodskiy, D. Ya. (Ed.). (2009). *Entsiklopediya psihodiagnostiki. Psihodiagnostika vzroslyih*. Samara: Izdatel'skiyDom «Bahrah-M» [in Russian].

Льба Наталья Степановна, Марценюк Марина Алексеевна, Медвидь Лариса Ивановна. ЭМПИРИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ НЕРВНО-ПСИХИЧЕСКОЙ УСТОЙЧИВОСТИ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ ГУМАНИТАРНЫХ И ЭКОНОМИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Современное состояние развития общества, который проходит в сложных и противоречивых условиях экономической и социально-политической нестабильности, по нашему мнению, повышает требования к мобилизации эмоциональных, когнитивных, поведенческих ресурсов молодого человека, его постоянной готовности к решению сложных жизненных проблем. Особого внимания требует студенческая молодежь, нарушение процесса адаптации которой искажает ее гармоничный личностный и профессиональный рост, возможность успешной самореализации, способность к постижению всего многообразия окружающего мира и культуры. При таких условиях повышение адаптивного потенциала студенчества - одна из важнейших задач системы образования и, в частности, высших учебных заведений. Статья посвящена такому актуальному вопросу современности как психическая устойчивость. *Цель исследования – теоретически обосновать и эмпирически исследовать психологическое содержание и особенности процесса нервно-психической устойчивости студентов учреждения высшего образования гуманитарных и экономических специальностей. Для достижения поставленной цели авторами использованы следующие методы и приемы теории познания как анализ и синтез, установление причинно-следственных связей развития процессов и явлений, табличный и графический методы. Психическая устойчивость – это свойство личности, отдельными аспектами которой являются устойчивость, уравновешенность, устойчивость, позволяющие личности противостоять жизненным трудностям, неблагоприятному давлению обстоятельств, сохранять здоровье и работоспособность в различных испытаниях. В статье описаны результаты эмпирического исследования нервно-психической устойчивости студенческой молодежи, проведен анализ полученных результатов. Обнаружено в обеих группах имеющийся высокий уровень депрессии, свидетельствует о существовании проблемы депрессии в студенческой среде. В результате исследования было выяснено, что особого внимания требует процесс адаптации к обучению студентов высших учебных заведений гуманитарного экономического профиля, обусловленный взаимодействием факторов*

психологического (когнитивные, эмоциональные, волевые) и социально-психологического (общественные стереотипы, социальный статус и роль, социальная идентичность и т.д.) содержания.

Ключевые слова: юношеский возраст, развитие, психическая устойчивость, обучение, адаптация, смысл жизни, психическое состояние социальное окружение, личностные свойства.

Liba Natalia S., Martseniuk Maryna O., Medvid Larysa I. EMPIRICAL STUDY OF THE NERVOUS-PSYCHIC RESISTANCE OF STUDENTS OF HUMANITIES AND ECONOMIC SPECIALTIES

The current state of development of society, which is under difficult and contradictory conditions of economic and social and political instability, in our opinion, raises the demands for the mobilization of young people's emotional, cognitive, behavioral resources, their constant readiness to solve difficult life problems. Special attention is given to the student youth, whose violation of the adaptation process distorts harmonious personal and professional development, the possibility of successful self-realization, the ability to comprehend all the diversity of the world and culture. In such circumstances, increasing the adaptive capacity of the student body is one of the most important tasks of the education system and, in particular, of higher education institutions. The article deals with such a pressing issue of the present as mental stability. The purpose of the study is to theoretically substantiate and empirically examine the psychological content and characteristics of the process of neuropsychic stability of students of higher education institutions in the humanities and economic specialties. To achieve this goal, the authors used the following methods and techniques of the theory of knowledge as analysis and synthesis, establishing causal relationships of the development of processes and phenomena, tabular and graphical methods. Mental resilience is a personality trait whose individual aspects are resilience, equilibrium, resilience, which allow the individual to withstand life's difficulties, adverse pressures, maintain health and performance in various trials. The article describes the results of an empirical study of the neuro-mental stability of student youth, and analyzes the results obtained. Both groups were found to have high levels of depression, indicating that there was a problem with depression in the student environment. As a result of the research it has been found out that special attention is needed to the process of adaptation to the education of students of higher educational institutions of humanitarian-economic profile, caused by the interaction of factors of psychological (cognitive, emotional, volitional) and social and psychological (social stereotypes, social status and role, social identity, etc.) of content.

Keywords: adolescence, development, mental stability, learning, adaptation, meaning of life, mental state, social environment, personal properties.

Одержано 03.10.2019 р.